

društvene vijesti

Vladimir Prelog na praškom kemijskom nebu

Nakon Zagreba, Züricha, Osijeka i rodnog Sarajeva, hrvatski nobelovac Vladimir Prelog 6. prosinca 2008. dobio je spomen-obilježje i u Pragu, gradu u kojem je proveo 11 godina života. Na Visokoj kemijsko-tehnološkoj školi (VŠCHT) Vladimir Prelog studirao je od 1924. do 1928., a 1929. je doktorirao. U Pragu je Prelog 1927. upoznao i svoju suprugu Kamilu Vítkovu, s kojom je od 1933. do smrti 7. siječnja 1998. proveo gotovo 65 godina braka. U glavnom gradu Češke živio je do 1935., kada se vratio u Zagreb i postao docent na Tehničkom fakultetu i predstojnik Zavoda za organsku kemiju.

Na kraju godine u kojoj se obilježavala 10. godišnjica njegove smrti, Prelogu je postavljeno poprsje u prostoru VŠCHT, a uz rektora škole Josefa Koubeka otkrio ga je hrvatski premijer Ivo Sanader. Autor poprsja je akademski kipar i slikar iz Zagreba Ivica Antolčić, koji je identično poprsje izradio za Fakultet kemijskog inženjstva i tehnologije (FKIT) u Zagrebu, na kojem je postavljeno u siječnju 2008. Time su dvije visokoškolske institucije u Zagrebu i Pragu postale i simbolički povezane preko osobe Vladimira Preloga, što simbolizira veze hrvatskih i čeških znanstvenika te višestoljetne bogate odnose Hrvata i Čeha.

Početak 2007. vodstvo VŠCHT odlučilo je u svojim prostorima podići poprsje Vladimiru Prelogu (koji je u češkoj znanstvenoj javnosti poznat pod imenom Vlado) te se za pomoć obratilo Hrvatsko-češkom društvu (HČD) iz Zagreba. Kako je u to vrijeme član HČD-a, kipar i slikar Ivica Antolčić počeo izrađivati Prelogovo poprsje za Fakultet kemijskog inženjstva i tehnologije u Zagrebu, zamoljen je da napravi kopiju poprsja i za Prag, što je on oduševljeno prihvatio.

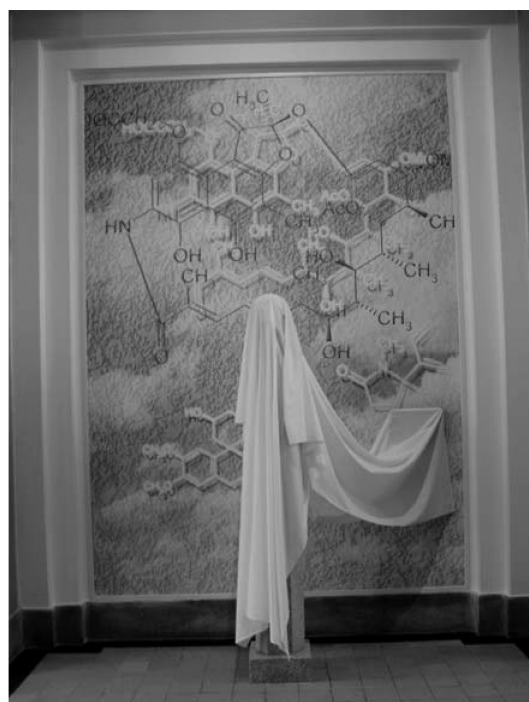
Poprsje je postavljeno na polukatu stubišta zgrade VŠCHT, gdje danas oduševljava svakog posjetitelja. Na zidu iza Prelogova poprsja na granitnom postolju postavljena je golema slika Jindřicha Jetela pod nazivom Kemijsko nebo. Slika svojim plavo-bijelim bojama doista dočarava nebo prošarano oblacima, no to nebo u skladu sa svojim imenom ima kemijski pečat, pečat Vladimira Preloga – nekoliko strukturalnih formula organskih spojeva kojima se bavio. U nastanku Kemijskog neba svojim stručnim savjetima sudjelovali su profesori VŠCHT Jiří Svoboda i Pavel Novák. Na Kemijskom nebu postavljena je i pozlaćena ploča na hrvatskom i češkom jeziku koja podsjeća da je hrvatski kemičar i nobelovac Prelog nekada bio student VŠCHT. Na ploču je urezan i faksimil njegova potpisa.

Povodom otkrivanja Prelogova poprsja u Pragu (6. prosinca 2008.) HČD je organiziralo dolazak predstavnika iz Hrvatske, a među njima su uz tajnika HČD-a Marijana Lipovca i nekoliko članova društva bili dekan FKIT-a Antun Glasnović, prodekanica za nastavu i znanost Vesna Tomašić, profesor Zoran Gomzi te Prelogov nećak Nenad Prelog sa suprugom. Vođa puta bio je iskusni vodič Franjo Vondraček, odličan poznavatelj Češke i Praga, koji je bio i službeni prevoditelj. Autor poprsja Ivica Antolčić nije mogao otputovati u Prag zbog neodgovornih obaveza. Tijekom održavanja svečanosti prostor VŠCHT bio je ukrašen panoima na kojima su bile izložene slike iz Prelogova života.

Hrvatski premijer Ivo Sanader, koji je tih dana boravio u Pragu kao gost na kongresu Građanske demokratske stranke, došao je u

pratnji ministra kulture Bože Biškupića, predsjednika Odbora za vanjsku politiku Sabora Marija Zubovića, svojih suradnika i grupe hrvatskih novinara, a uz predstavnike VŠCHT i HČD-a dočekao ga je i veleposlanik Marijan Ramušćak. Nakon uvodnih riječi rektora Josefa Koubeka nazočnima se obratio premijer Sanader koji je u svom govoru podsjetio na stoljetne hrvatsko-češke veze, posebno na djelovanje hrvatskih glagoljaša u Pragu, na veze Fausta Vrančića i češkog leksikografa Petera Lodereckera te na Hrvate koji su studirali u Pragu, poput Augusta Šenoa i Stjepana Radića. Preloga je nazvao velikanom hrvatske, češke, europske i svjetske znanosti te nezaobilaznim imenom u povijesti hrvatsko-čeških odnosa. Zahvaljujući ljudima poput Preloga, odnosi Hrvatske i Češke razvili su se u istinsko prijateljstvo. Istaknuo je da život hrvatskog nobelovca s praškog Sveučilišta, koji je sam sebe nazivao građaninom Europe, može poslužiti kao podsjetnik za bolje shvaćanje europske prošlosti i putokaz za shvaćanje europske budućnosti. Na kraju je naglasio da je postavljanje biste znak poštovanja prema Vladimiru Prelogu i podsjetnik dubokih veza koje obilježavaju našu prošlost te hrvatske i češke težnje za izgradnjom europske budućnosti.

U nastavku svečanosti Marijan Lipovac je također ukazao na intenzivnost hrvatsko-čeških veza. Podsjetio je na utemeljitelja hrvatske kemije Čeha Gustava Janečka, rođenog prije 150 godina i na prvog hrvatskog dobitnika Nobelove nagrade kemičara Lavoslava Ružičku, koji je bio češkog porijekla. Među hrvatskim studentima u Pragu spomenuo je Prelogova oca povjesničara Milana Preloga, koji je doktorirao sa samo 22 godine, a sjetio se i Prelogove supruge, Pražanke Kamile Vítkove, koja je umrla u svibnju

Poprsje Vladimira Preloga neposredno prije otvaranja, ispred slike Jindřicha Jetela pod nazivom Kemijsko nebo

Detalj s otvaranja poprsja. Slijeva na desno: Antun Glasnović, Ivo Sanader, Nenad Prelog, Marijan Lipovac.

Detalj s otvaranja poprsja. Slijeva na desno: Ivan Stibor, Vesna Tomašić, Antun Glasnović, Josef Koubek.

2008. u 98. godini. U nastavku govora Lipovac je podsjetio da je autor poprsja Ivica Antolčić bio učenik kipara Vojte Brániša, koji je krajem 19. stoljeća kao dječak došao iz Češke u Hrvatsku i dugo godina vodio školu primijenjene umjetnosti u Zagrebu.

Nakon održanih govora, premijer Sanader i rektor Koubek otkrili su Prelogovo poprsje, a zatim je intonirana studentska himna *Gaudemus igitur*. Pred kraj svečanosti svoja sjećanja na Preloga iznio je profesor VŠCHT Ivan Stibor, koji je ispričao nekoliko zanimljivih

anegdota iz Prelogova života. Praški domaćini i njihovi zagrebački gosti zadržali su se još nekoliko sati u ugodnom druženju uz hrvatske specijalitete i vino, a čelni ljudi VŠCHT i FKIT-a održali su službeni sastanak, na kojem je bilo govora o daljnjoj suradnji.

Već od ponedjeljka 8. prosinca brončani Vladimir Prelog dočekivao je sa svog Kemijskog neba praške studente kojima će biti trajna inspiracija i poticaj.

Marijan Lipovac

Cjelovit tekst govora premijera Sanadera i izlaganja tajnika HČD-a Marijana Lipovca može se naći na portalu Hrvata u Švicarskoj: <http://www.croatia.ch/kultura/znanost/090115.php>.